

LA POESIA I LA CANÇÓ EN ESTATS MULTILINGÜES: ALLÒ QUE ENS UNEIX

Rosanna Martínez Ferrándiz

OBJECTIUS

FASE 1: PREPAREM L'ACTIVITAT

FASE 2: ESCOLTEM LES CANÇONS

2.1 Tractem de distingir les llengües: treball individual

2.2 Comprovem quina llengua correspon a cada cançó: gran grup

2.3 Debat

FASE 3: ANALITZEM LES CANÇONS

3.1 Anàlisi en gran grup de les característiques lingüístiques i musicals

3.2 Anàlisi en grups cooperatius de les cançons

FASE 4: POSADA EN COMÚ I ACTUACIÓ FINAL

AVALUACIÓ

LLETRA DE LES CANÇONS

MAPA DE LES LLENGÜES D'ESPANYA

Aquesta activitat està dirigida a alumnes de primària a partir de deu anys.

OBJECTIUS

- Conèixer la realitat multilingüe de l'estat espanyol
- Investigar sobre el multilingüisme dels estats respectius dels alumnes nouvinguts.
- Atorgar el mateix valor cultural a totes les manifestacions musicals i lingüístiques i gaudir amb les cançons.
- Reforçar el concepte de vers i estrofa.
- Reconèixer rimes, metàfores, comparacions i personificacions en diverses llengües.
- Intuir el significat poètic de la cançó amb l'ajuda de la música o dels coneixements lingüístics generals.

FASE 1: Preparem l'activitat

El professor prepararà almenys una cançó en cada una de les llengües de l'estat espanyol: **català**, **eusquera**, **bable**, **aranés**, **gallec**, **aragonés** i **castellà**. Si hi ha alumnes d'altres nacionalitats, s'investigarà també sobre la realitat multilingüe dels països respectius i se'n prepararan cançons en aquestes llengües: almenys una en cada llengua familiar de l'alumne al·loglot. Si és possible, serà el mateix alumne nouvingut qui trie una cançó en la seua llengua per compartir-la en classe. La cançó no pot tenir paraules que inciten a l'odi.

FASE 2: Escoltem les cançons

2.1 Tractem de distingir les llengües: treball individual

Es repartiran fitxes amb les lletres de totes les cançons, sense especificar la llengua ni la procedència. Es sentiran totes les cançons. Cada alumne ha d'intentar esbrinar la llengua de cada una i escriure-la al costat del títol.

2.2 Comprovem quina llengua correspon a cada cançó: gran grup

Una vegada s'han sentit totes les cançons, el mestre preguntarà les llengües que ha anotat cadascú per a cada cançó i les anotarà en una taula a la pissarra o en un format digital que es projectarà en classe.

Després d'anotar totes les respostes, el mestre projectarà o escriurà les respostes correctes i elaborarà una segona taula on es distribuisquen les diferents llengües escoltades dins els seus estats respectius, com es proposa a l'exemple. També es projectaran mapes lingüístics on els alumnes vegem clarament quin és el territori originari de cada llengua.

ESPANYA			
Català: <i>Amor i amistat. JazWoman</i>			
Aranés: <i>Es flors deth nòste prat. Alidé Sans</i>			
Aragonés: <i>Fuyir. Mallacán</i>	PAQUISTAN	MARROC	
Gallec: <i>Cedeira. Guadi Galego</i>	Urdú: ?	Amazic:	?
Eusquera: <i>Aldapan Gora. Huntza</i>	Panjabi:	Àrab:	...
Castellà: <i>La hoguera de los continentes. La Raíz</i>	Paixtu:		...
Bable: <i>La to solombra. Cerezal</i>			

2.3 Debat

S'encetarà un debat que partirà d'aquestes preguntes:

- Què t'han semblat les cançons? Sabies que a l'estat espanyol es parlaven totes aquestes llengües? Havíeu sentit alguna cançó en aranés o en bable? I en la llengua *Y* (les aportades pels nouvinguts)? Per què penseu que unes llengües es coneixen molt i altres molt poc? Etc

Després del debat, el docent convidarà els alumnes a aportar una conclusió. A més de les idees expressades pels alumnes, han de quedar clares les idees següents:

- La majoria dels estats són multilingües.
- Totes les llengües i la seua música són el reflex d'una cultura.
- Totes les cultures són molt valuoses.

FASE 3: Analitzem les cançons

3.1 Anàlisi en gran grup de les característiques lingüístiques i musicals

Els alumnes tindran fotocopiada la lletra de totes les cançons. Es farà una pluja d'idees i anotarem a la pissarra les **característiques lingüístiques** i musicals que totes les cançons tenen en comú. S'anoten totes les idees que han sorgit dels alumnes. A més, i si no ha sorgit d'ells, es recorden els conceptes de vers, estrofa i figures retòriques, estudiades anteriorment en llengua catalana.

TRETS LINGÜÍSTICS	TRETS MUSICALS
• Les cançons tenen la mateixa forma que els poemes. Totes elles tenen versos i estrofes. Les cançons són poemes cantats. • Podem distingir recursos literaris com la rima, la comparació, la personificació o la metàfora. Posem exemples d'aquests recursos en totes les llengües possibles.	• Totes les cançons són de música actual. • En totes les cançons hi ha una estrofa especial que s'anomena tornada. Tant les estrofes com la tornada tenen una melodia característica.

3.2 Anàlisi en grups cooperatius de les cançons

Es divideix la classe en tants grups com cançons s'hagen escoltat. Per tal de complir el protocol de seguretat, aquesta activitat es realitzarà en un espai exterior. Els alumnes estaran asseguts en rogle, suficientment separats entre ells, però distribuïts per equips. A cada grup se li assignarà una cançó. Els alumnes que hagen aportat alguna cançó en la seua L1 seran membres de l'equip que analitze eixa cançó. Una persona ajudada per tots els membres del grup s'encarregarà d'anotar l'anàlisi següent:

- Nom del grup i components
- Títol de l'activitat: *La poesia, la cançó i les llengües*
- Copiar el títol de la cançó assignada i la llengua d'aquesta
- Assenyalar l'estrofa o estrofes de la tornada
- Buscar almenys una figura retòrica entre aquelles que ja havien treballat a la classe de llengua: rima, personificació, metàfora o comparació. Si els ha tocat una llengua desconeguda, com pot ser l'èuscar, ho intentaran igualment (almenys poden buscar la rima. Si la cançó està escrita en un altre alfabet, serà l'alumne al·lòglot qui aporte aquesta informació al grup).
- Explicar el significat de la cançó o intuir-lo a partir de la melodia si es tracta d'una llengua que no coneixen. “De què crec que pot parlar la cançó?”

FASE 4: Posada en comú i actuació final

- A l'aula, un component de cada grup exposarà el treball fet i les seues conclusions a la resta de la classe.
- Després, tots els membres d'aquest grup cantaran, acompanyats per la música, alguna part de la cançó: o bé la tornada o alguna estrofa o tota la cançó.

5. AVALUACIÓ

- Avaluació per part del professor segons una rúbrica plantejada al començament.
- Coavaluació: cada equip de treball serà avaluat pels altres companys segons una rúbrica que se'ls repartirà en la fase 3.3

FONT DE LES IMATGES

Imatge 1: Blog *El fogonazo*. Plan lector colegio Nuestra Señora Vedruna, León
: <http://elfogonazoplanlector.blogspot.com/2012/11/literatura-y-musica.html>

Imatge 2: Blog: *Poesia infantil i juvenil* (26-3-2013). Il·lustració de Maria Lavezzi:
<http://bibliopoemes.blogspot.com/2013/03/per-fer-una-canço-es-necessita-bona.html>

Mapa lingüístic: E. J. Isava (20/3/2012) *Español al día*. Revista dedicada al estudio del idioma español. Disponible a: <https://espanolaldia.wordpress.com/2012/03/20/la-diversidad-linguistica-en-espana/>

AVALUACIÓ

Rúbrica del professor

	Excel·lent	Molt bé	Acceptable	Millorable
Criteri 1. Atenció i participació en les sessions de gran grup	Està atent a les explicacions i durant l'emissió de les cançons. Mostra respecte cap a totes les llengües. Participa al debat respectant el seu torn de paraula i aporta al grup idees molt interessants.	Està atent durant les explicacions i durant l'emissió de les cançons. Participa al debat i aporta idees, però no sempre respecta el torn de paraula.	Es distreu fàcilment o interromp amb freqüència. Aporta molt poques o cap idea al debat, però ha seguit mínimament les explicacions i les audicions.	Es distreu fàcilment i/o interromp amb freqüència. No ha seguit les explicacions ni ha participat al debat o no ha mostrat el respecte suficient davant les diferents llengües.
Criteri 2: Treball de grup	Els components del grup han treballat de forma equilibrada. Han escoltat i acceptat les valoracions de tots els membres i han rectificat si ho han considerat convenient.	El grup ha funcionat prou bé, tot i que el treball no ha estat del tot equilibrat i/o han tingut problemes a l'hora d'acceptar crítiques o revisar el treball.	Algunes persones han treballat visiblement més que altres i no han acceptat la valoració de tots els membres de l'equip.	El treball ha estat molt desequilibrat i els membres de l'equip han exterioritzat molts problemes de convivència.
Criteri 3. Exposició final	L'exposició final és excel·lent. S'han explicat diverses característiques lingüístiques i musicals tenint en compte els conceptes treballats. A més s'ha utilitzat un llenguatge normativament correcte.	L'exposició final és molt bona, però no s'ha aprofundit adequadament en algun aspecte.	L'exposició és correcta, però molt superficial.	L'exposició presenta diverses mancances: de participació, de treball, de correcció...

Criteri	4.	L'alumne ha estat molt atent i respectuós durant l'exposició i observacions dels seus companys. S'ha esforçat a fer una avaluació sincera i constructiva.	L'alumne ha estat atent i respectuós durant l'exposició i observacions dels seus companys, encara que de vegades ha interromput i/o es mostrava dispers. S'ha esforçat a fer una avaluació correcta.	L'alumne s'ha mostrat molt dispers i ha participat molt poc en les valoracions dels altres. No s'ha esforçat a fer una avaluació constructiva.	L'alumne s'ha mostrat dispers i no sempre s'ha mostrat respectuós davant les exposicions dels companys.
----------------	-----------	---	--	--	---

COAVALUACIÓ

GRUP NÚMERO:

	Genial!	Molt bé	Acceptable	Millorable
Actuació musical i posada en escena				
Exposició de les característiques lingüístiques				
Exposició d'altres característiques: musicals, anàlisi o intuïció del significat,...				
Observacions:				

LLETRA DE LES CANÇONS

TÍTOL: AMOR I AMISTAT

GRUP: JazzWoman; Arnau (ZOO) i Mireia (Pupil·les)

Trobar-se les pedres per tots els camins

conèixer amics que li donen sentit

donar-se la mà quan estem en perill

la vida és dura no anem a mentir.

Som la família que va de parranda

no som els típics que donen la llanda

eixe bon rotllo és el que es guarda

no anem a dormir la cosa s'allarga.

Oh, ooh, ooh, oooh!

Estar amb vosaltres dona to el gust,

sentir-se estimat, sentir-se volgut,

amor, amistat, família i futur. (x2)

Sou eixe foc, sou eixa flama,

mel de romer, canella en rama,

sou ixes perles que hi ha en el camí,

t'arriba la traca que no posa fi.

L'amor per la vida és actitud,

sou la poesia del nord i el sud,

trencant melodies posant noves vies,

mesclar harmonies menjar-se el futur.

Ai la colla! Si t'encantes ja hem encés la falla

o juguem tots o estripem la baralla,

vos triaria per a anar a la guerra,

passant-nos la bota abans de la batalla.

Encara que esteu lluny, jo vos sent prop,

teniu cadireta al costat del meu cor,

pels anys indomables, pels dies elèctrics,
i pels nostres morts.

Trobar-se les pedres per tots els camins
conèixer amics que li donen sentit
donar-se la mà quan estem en perill
la vida és dura no anem a mentir.

Som la família que va de parranda
no som els típics que donen la llanda
eixe bon rotllo és el que es guarda
no anem a dormir la cosa s'allarga.

Oh, ooh, ooh, oooh!

Estar amb vosaltres dona to el gust,
sentir-se estimat, sentir-se volgut,
amor, amistat, família i futur. (x2)

L'orxata de xufa encara més cara,
amor a la terra llaurada,
ací per a mal i pa bé s'estima l'oratge també,
els bunyols de la tia entren quan fa fred.

Ací pel carrer fa fred,
en falles també fa fred,
que, diga'm vosté,

la manta al coll i el cabasset.

Amb ella sen va el drama tot és festa,
eres el solet q m'entra per la finestra,
queden moltes nits pa' celebrar,
són els meus amics la meua llar.

Tu me comprens quan et conte la vida,
vols escapar? Planege la fugida,
yo me hundo me sacas del pozo,
amiga! cero llanto todo gozo.

Trobar-se les pedres per tots els camins
conéixer amics que li donen sentit
donar-se la mà quan estem en perill
la vida és dura no anem a mentir.
Som la família que va de parranda
no som els típics que donen la llanda
eixe bon rotllo és el que es guarda
no anem a dormir la cosa s'allarga.
Oh, ooh, ooh, oooh!
Estar amb vosaltres dona to el gust,
sentir-se estimat, sentir-se volgut,
amor, amistat, família i futur. (x2)

TÍTOL: ALDAPAN GORA

GRUP: HUNTZA

Mendian gora, burua galtzen dut maiz
Herriko kaletan sarritan galdu izan naiz
Nork bereizi zituen kultura, lurra sua ta ura?
Gizakion arteko lotura, ere ez al da natura?
Aldapan gora, pausorik pauso
Aldapan behera, auzorik auzo
Gaztainondo ta pago
Eskultura arraro

Kaleak edo mendiak zerk galtzen gaitu gehiago?
Berrero galduta gabiltza, hau da hau marka
Ezin da ulertu aurrean daukagun mapa
Euskaldun peto peto bai, baina ardi galduen pare
Nahiago det ibili halare, norabiderik gabe

Aldapan gora, pausorik pausoAldapan behera, auzorik auzo

Gaztainondo ta pago

Eskultura arraro

Kaleak edo mendiak zerk galtzen gaitu gehiago?

Aldapan gora

Pausoz pauso

Gora... Aldapan gora

Aldapan gora, pausorik pauso

Aldapan behera, auzorik auzo

Gaztainondo ta pago

Eskultura arraro

Kaleak edo mendiak zerk galtzen gaitu gehiago?

Aldapan gora, pausorik pauso

Aldapan behera, auzorik auzo

Gaztainondo ta pago

Eskultura arraro

Kaleak edo mendiak

TÍTOL: LA TO SOLOMBRA

GRUP: CEREZAL

La to solombra

pasó al mio llau

y nun quixi vete

y nun quixi falate

anque sabía que, quiciabes,

ya nun diba haber otra oportunidad.

Milenta vegaes

fuxía per un mundo que creyía real.

Esperaré a que llegues
unque sé que, quiciabes,
ya nun vas a volver.
Sentaréme sola
a repasar alcordances tuyes,
mies,
d'ayer.
Amosará la sonrisa,
otres enllenaránme la vista de borrina.
Sentaréme sola.

La to solombra
coló del mió llau
y nague por vete
y muerro por faláte.
Agora sé que, dafechu,
aquei mundo que nun diba esbarrumbar
morrió lo primero
cayendo con él la mió oportunidad.

Esperaré a que llegues
unque sé que, quiciabes,
ya nun vas a volver.
Sentaréme sola
a repasar alcordances tuyes,
mies,
d'ayer.
Amosará la sonrisa,
otres enllenaránme
la vista de borrina.

Sentaréme sola.

TÍTOL: ES FLORS DETH NÒSTE PRAT

CANTANT: ALIDÉ SANS

E de nau aué se gèlen es flors qu'abiten nòste prat,
m'assegures que i aurà primavera enguan?
E s'aguest còp s'i neguèsse, ditz-me, qui la poderie jutjar?
Sabes qué li hè mau ath cèu que l'è entenut plorar encara?
Sabes quin ei eth sòn dolor e s'a bèth un que la consòle?

Coma ua gota cre governar er ocean,
coma un audèth que cre governar eth vent,
Se coneishes qui a escuelhut es ores qu'a de lúder Lua era sua lutz,
se me jures qu'as era clau que daurís era pòrta de ben e mau.

Seguís dromint un sonni en qu'èm es senhors deth mon.
Ès convençut qu'as tot eth dret a exigir
que mos pòrten era ploja, qu'eth Solei non s'amòrte aué
e que non arribe era mòrt, que non auem agut temps.
Que mos pòrten mès aire ja, qu'es primaveraes baishen deth cèu,
e que guarisquen es nòstes flors.

TÍTOL: CEDEIRA

CANTANT: GUADI GALEGO

Os egos da revolución visten roupa cinguida,
escalas en modo maior copan todos os shows.
Describen un mundo invisible
partido por catro,
prometen que os demos e os anxos
son da mesma cor.

Aquí o reduto é diverso, non hai etiquetas;
se cadra, diría Pedreira, o da xubilación.
Poder deitarse e deixar que a vida te agache,
e nós en silencio escoitando este o noso son.
Imos tan xuntiñas pola beira da canción,
prenden candeas, rompen as ondas.
Imos devagar paseando en plural,
calma e serena que medre a area e o mar.
O norte equipara a beleza coa melancolía
o norte é poema en si mesmo,
é perfume e canción.
Que poidas cantar ou lembrar esta suave habaneira,
na praia de Rinlo, en Cuba,
ou mesmo en Cedeira.
Deixarse levar pola luz que desmonta as ideas,
tratar polo miúdo as cadeas,
pensar que ser libre é ser máis.
Vivir asubindo a modiño a nosa habaneira,
deixarse levar pola luz que desmonta as ideas,
que poidas cantar ou lembrar esta suave habaneira
na praia de Rinlo, en Cuba,
ou mesmo en Cedeira.
Deixarse levar pola luz que desmonta as ideas,
tratar polo miúdo as cadeas,
pensar que ser libre é ser máis.
Vivir asubindo a modiño a nosa habaneira,
deixarse levar pola luz que desmonta as ideas,
que poidas cantar ou lembrar esta suave habaneira
Vivir asubindo a modiño a nosa habaneira,
Vivir asubindo a modiño a nosa habaneira...

TÍTOL: FUYIR

GRUP: MALLACÁN

Cuan a güellada ye escamallada,
y o caxo maquillau por o zinto,
Ye la ora d'eslamar luen,
De dixer dezaga os sueños.

Cuan a tristura embade o corazón,
Tornan os sueños d'os xuplidaus,
As boiras son glarima xuta d'os muxons,
Canta buida de muller, zimbals d'adiós.

Cuan a plebia mulla as mans crebadas,
O fumo se leba as cantas d'aimor,
Cuan la berdat ye un biache luengo,
<https://www.coveralia.com/letras/fuyir-mallacan.php>
As güelladas se fan de polbo y buxo.

Chilo de mai con o suyo fillo en as mans,
Alma chelada de tiburón de tierra,
O soniu d'as brempas en rayando l'alba,
Plebia eletrica de xufre baxo a luna.

Chilo de nuei y de brempa,
Rudio d'estrela y colors,
Eslamar d'astí,
Tú debes fuyir.

TÍTOL: LA HOGUERA DE LOS CONINENTES

GRUP: LA RAÍZ

En esta hoguera baila el sol de Tiahuanaco,
Entre ayahuasca y tabaco cantan y colorean su piel los guerreros
Esta hoguera que es ciprés sangrante de arte,
Arde entre un mar de favelas y cárceles,
Haciendo de los infiernos el cielo

Y en el trozo de hoguera que a mí me tocó, bailan las calles de Cuba
Con un trombón y una tuba que lloran sonidos de revolución
Y en el trozo de hoguera que a mí me tocó, hay libros de Alejandría
Y el fuego en sus poesías desprende el olor del viejo luchador

En esta hoguera baila Senegal
Lleva bailando mil y una noches Bagdad
Mueve el cuerpo quien es feliz solo siendo
En esta hoguera alzan la voz las mujeres de Gaza y su honor,
A la orilla del fuego veo todo el mundo que quiero veo

Y en el trozo de hoguera que a mí me tocó
Mueve su vientre Estambul
Entre notas de un viejo laúd
Despiertan serpientes que el tiempo durmió
Y en el trozo de hoguera que a mí me tocó, hay libros de Alejandría
Y el fuego en sus poesías desprende el olor del viejo luchador

Cantamos para levantar la marea a contracorriente
Volviendo a juntar África América, y que suene la voz del esclavo

Preferimos bailar en la hoguera de los continentes

Gritando “también tenemos corazón los desafinados”

MAPA DE LES LLENGÜES DE L'ESTAT ESPANYOL

